

TARTU ÜLIKOOL
UNIVERSITY OF TARTU

Ettevõtlus kui ellusuhtumise ja mõtteviisi küsimus

Made Torokoff

ettevõtlushariduse dotsent,

Tartu Ülikool Majandusteaduskond Ettevõtluskeskus

made.torokoff@ut.ee

Tartu Hariduskonverents, 28.01.2010

**Püüdke saada mitte edukaks,
vaid pigem väärtuslikuks
inimeseks.**

Albert Einstein

Eeltöö ja Entedu (*ik entrepreneurship education*) projekt

(Toetajad: ESF, TÜ, TTÜ. Kestus: 02.01.2007 – 31.10.2008)

- Ettevõtlusõppe arenduskava TÜ Ettevõtluskeskuse eestvedamisel.
- ENTEDU projekti pilootkoolitusele valisime motivatsioonikirja põhjal 60 haridustöötajat üle Eestimaa.
Pilootkoolitustel osalenud õppijad testisid uusi ainekursusi (4 moodulit).
- Lisaks läbisid 100 õpetajat ettevõtlusõppe meistrikursused Käärikul, juunis 2008.

Pilootkoolitustel oli esindatud lai sihtgrupp ja igast valdkonnast õpetajaid:

- Alusharidusest** - 4 õpetajat, 3 juhatajat
- Põhikoolidest** - 11 õpetajat
- Põhikooli ja
gümnaasiumidest** - 19 õpetajat, 2 huvijuhti
- Ameti-kutse- ja
kutsekõrgkoolidest** - 12 õpetajat
- Kooli- ja huvikooli juhte,
õppealajuhatajaid** - 6 juhti
- Haridusametitest** - 3 ametnikku

ENTEDU projekti peaeesmärk

Projekti ENTEDU üldine eesmärk oli arendada ettevõtlikkuse alase õppe kompetentsi, et seeläbi toetada teadmistepõhise Eesti arengut.

Haridus- ja Teadusministeeriumi Riikliku Õppekava (eelnõu) järgi on ettevõtlikkus üks läbivatest teemadest, mis seondub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöoga Haridus- ja Teadusministeeriumiga ettevõtluse õppe arendamise osas (Haridus- ja Teadusministeeriumi Arengukava 2006–2010).

ENTEDU projekti otsesed eesmärgid (1)

1. Töötati välja ettevõtluspedagoogika moodul ja metoodiline materjal.
2. Ettevõtluspedagoogika moodul on seotud *ettevõtluse ning tehnoloogia juhtimise (ETJ)* magistriprogrammiga.
3. **Ettevõtluspedagoogika valdkonnas on välja töötatud täiendkoolituskursused, mis sobivad võimalikult laiale sihtgrupile: alushariduse õpetajatest ja - juhtidest kõrgkoolide õppejõududeni välja.**

Ettevõtluspedagoogika mooduli 7 ainekursuste loetelu (AP-ainepunktid):

1. Sissejuhatus ettevõtluspedagoogikasse
(2 AP)
2. Grupiprotsesside modereerimine ja
mentorlus (4 AP)
3. Ettevõtluspedagoogika alused ja
ettevõtluseetika (4 AP)

4. Äriplaan kui ettevõtluse õpetamise meetod (4 AP)
5. Ettevõtliku käitumise ja loovad mõttetöö oskused (4 AP)
6. Ettevõtluse õpetamise protsessi kujundamine ning analüüs (3 AP)
7. Õpilasfirmade mentorlus (3 AP)

ENTEDU projekti tulemused

Esmakordselt on loodud alus ettevõtlusõppe
metoodika süsteemsetele uuringutele
Eestis ja on välja töötatud ettevõtlusõppe
kursuste **tulemuslikkuse hindamise**
metoodika.

Ettevõtluspedagoogika mooduli ainekava väljatöötamisel

kaasasime parimaid

- teadlasi
- praktikuid
- eksperte Eestist

ning kasutasime

- välisõppejõude ja -eksperte: Soomest, Šotimaalt, Leedust ning Šveitsist.

.

Pilootkoolituse läbis ~160 Eestimaa haridustöötajat

Õppeprotsessis jälgiti,
et oluliseks kujuneks “*mida õpetada*” asemel
“kuidas mõelda”.

- ...et muutused võiksid olla meile kõigile headeks õpetajateks.
- ...et väljakutse seisneks uute küsimuste esitamises.
- ...et “pesapuu-mudel” leviks kolleegideni (see tähendas ettevõtlusõppe-alaste teadmiste levitamist ja jagamist)

Projekti Entedu uuringute mõned järelused:

- Kõik pilootkoolituse läbinud õpetajad (60) väitsid, et ettevõtluse õpetamine on noorte arendamisel väga oluline ja ettevõtlusõppe elemente saab oskuslikult integreerida **igas õppeaines ja ka juba alushariduses.**
- 44% vastajatest nõustus, et ettevõtlus võib saada karjäärivõimaluseks ka neile endile.

Entedu projekti tulemusel

1. Koguti kokku ning avaldati ettevõtlusalaseid kogemusi koondav raamat

"Ettevõtjate heade mõtete raamat",

kus on huvitavad ja õpetlikud lood Eestimaa 23 ettevõtjailt.

1. Loodi e-õppe keskkond (<http://www.hansacity.ee/>)
2. Lisainfo aadressil: www.evk.ee

Entedu-projekt valiti edulooks Euroopasse

Elukestva Õppe Sihtasutuse Innove teatel on hetkel käimas koostöös 9 riigiga projekt „Elukestva õppe poliitikad ja strateegiad“, mille raames valiti välja 5 head projektinäidet Eestis, et tutvustada seda oma partneritele ja jagada edu-lugusid elukestva õppe valdkonnast.

Üheks projektinäiteks valiti TÜ Ettevõtluskeskuse poolt elluviidud projekt ENTEDU.”

(Allikas: 28.05.2009. Eleri-Riin Soom)

Oluline on õpetajate, haridusasutuste juhtide hoiak, mõtteviis ja suhtumised ettevõtlusesse, ettevõtte tegevusse.

Mis on ettevõtlusharidus?

Mis on ettevõtluspedagoogika olemus?

“Mida muudaksite, et õpilased oleksid tööelus konkurentsivõimelisemad?” (Allikas: Torokoff, 2007)

- **Me ei valmista õpilasi töajõuturule minekuks, see on teiste koolide ülesanne**
  - 2003 – 59%**
  - 2007 – 42%**
- **Põhiline on tasemetööde ja riigieksamite head tulemused**
  - 2003 – 39%**
  - 2007 – 43%**
- **Me ei tea, mida tööturul vajatakse, puudub sellekohane info**
  - 2003 – 25%**
  - 2007 – 36%** - *“... rohkem seotust ja vastastikust mõistmist, mitte süüdistamist!”*

Kuidas saavutada tasakaal akadeemiliste teadmiste ja oskuste vahel?

Kuidas juhid märkaksid ja
tunnustaksid õpetajaid, kes
rakendavad oma töös oskuslikult **iga**
õppija arendamist ja teadmiste
rakendamist?

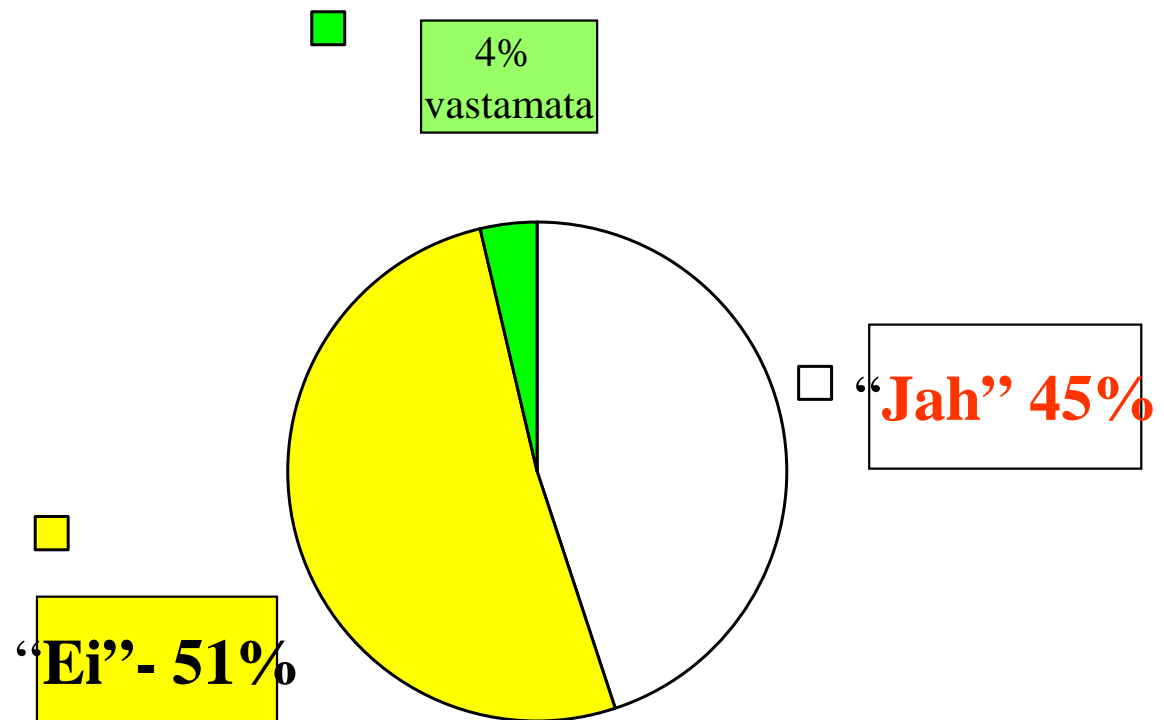
*“Kas olete teadlik ettevõtlikkusealase õppe
tähtsusest ja rakendamise võimalustest õppetöös?”*

(Allikas: Torokoff, 2007)

• Respondente oli 433
(sh 269 Pärnust,
164 Viljandist,
Võru- ja Saaremaalt).

• Uuring toimus
jaanuar – aprill 2007.

* Pärnu linnas toetas
uuringut Pärnu
Linnavalitsus.

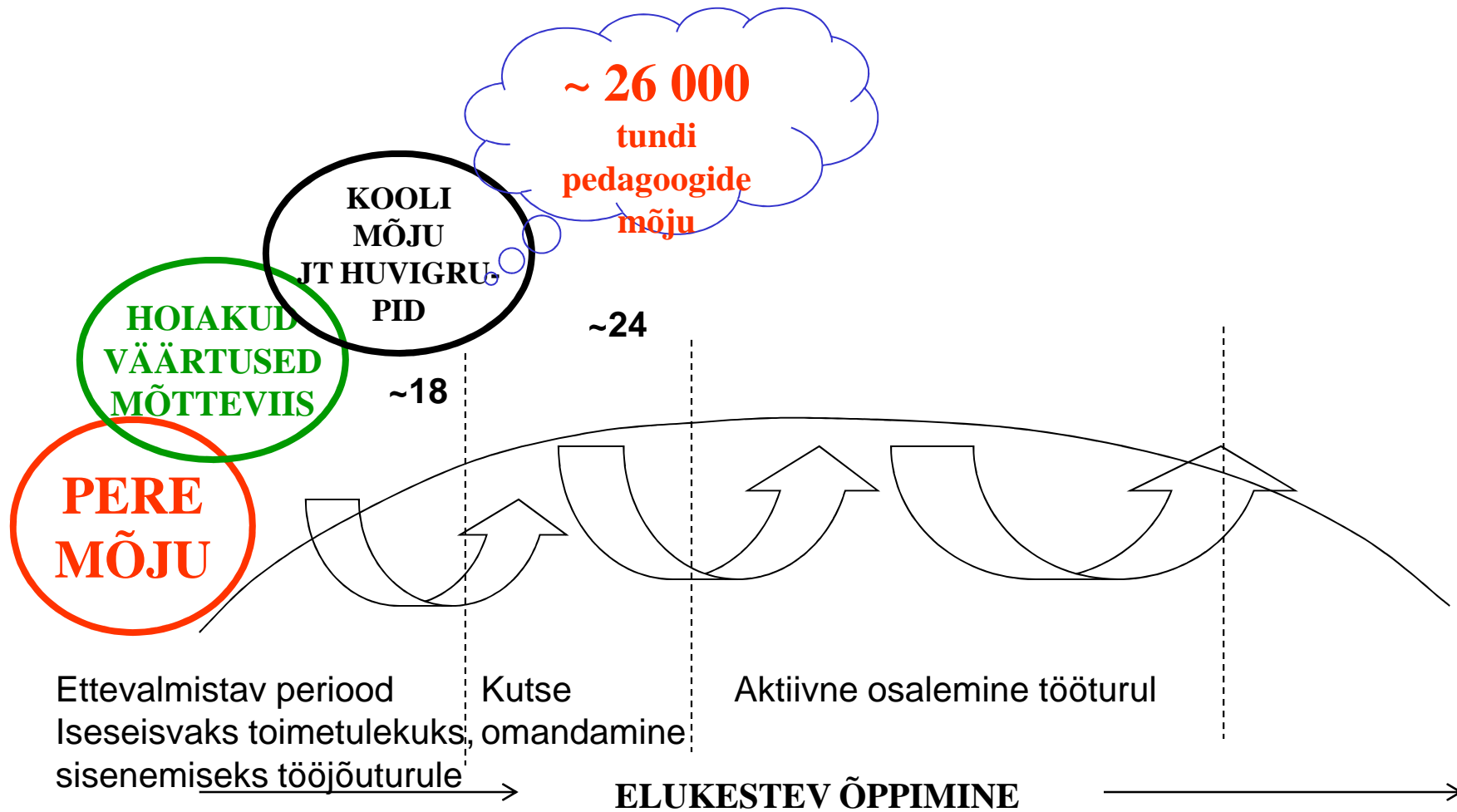

“Kui usud, et suudad, siis suudadki. Ja kui arvad, et ei tule toime, siis ei tulegi.”

May Kate Ash

Tööjõu kvaliteet on otseses seoses ja sõltuvuses hariduse töö kvaliteedist. Mida see tähendab?

Inimese elukaar majandusliku tegevuse aspektist

Made Torokoff, 2007

Ettevõtlusõpe

Sõnal „ettevõtlus“ on hariduslikus kontekstis tavakõnest kasutatavast mõistest **laiem tähendus**.

See hõlmab nii

- majanduslikke,
- sotsiaalseid
- kui ka kultuurilisi vaatenurki.

Selliselt sõnastatuna on ka ettevõtlusõppe eesmärk märksa laiem kui nn. „ettevõtjate taastootmine”.

TARTU ÜLIKOOL
UNIVERSITY OF TARTU

Ettevõtluspedagoogika

(Filion, Dolabela 2007)

on ettevõtliku õppimise ergutamine, mis sisaldab sõltumatut kujutlusloovat mõtlemist ja unistuste elluviimist st mõtlemist ettevõtluse kategooriates.

Ettevõtluspedagoogika on mõtlemise kujundamine ja õppimine, mida õppida ning kuidas mõelda.

Ettevõtluspedagoogika on vabanemine olustikulistest ja kultuurilistest kammitsatest.

Ettevõtluspedagoogikas on õpetamise eesmärgiks

luua arusaamine ettevõtlusprotsessi kujundamise ja analüüsi üldskeemist.

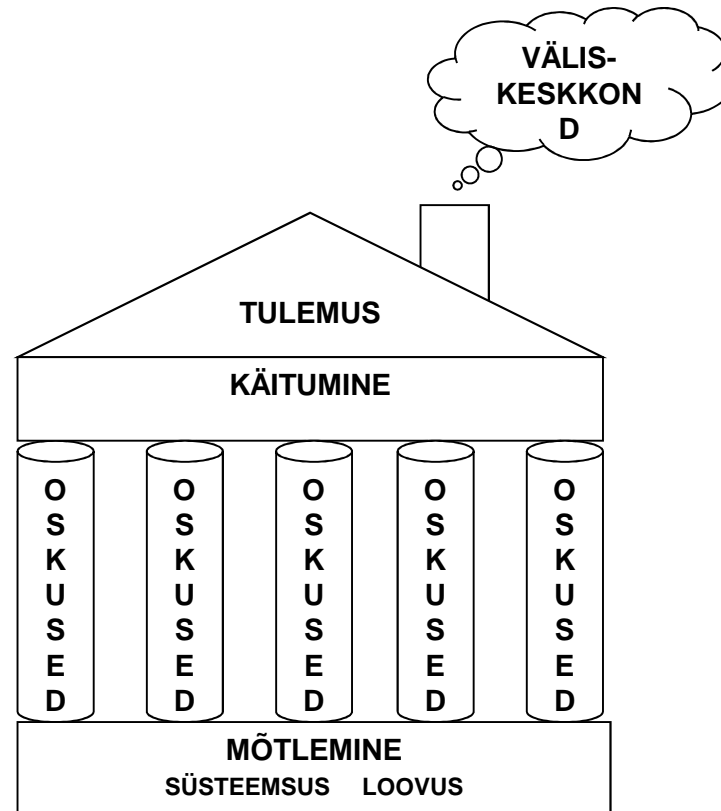
Anda metoodikaid ettevõtlusprotsessi õpetamiseks alushariduse, põhikooli, gümnaasiumi, ameti-kutse või -rakendusliku kõrgkooli õpetajatele.

Põhikompetentsiks on ettevõtlikkuse ja loova mõttetöö arendamine.

Ettevõtluspedagoogikas käsitletakse kõiki süsteemseid tegevusi, mis on suunatud ettevõtlikkuspädevuse ja ettevõtluskompetentsi suurendamisele ühiskonnas.

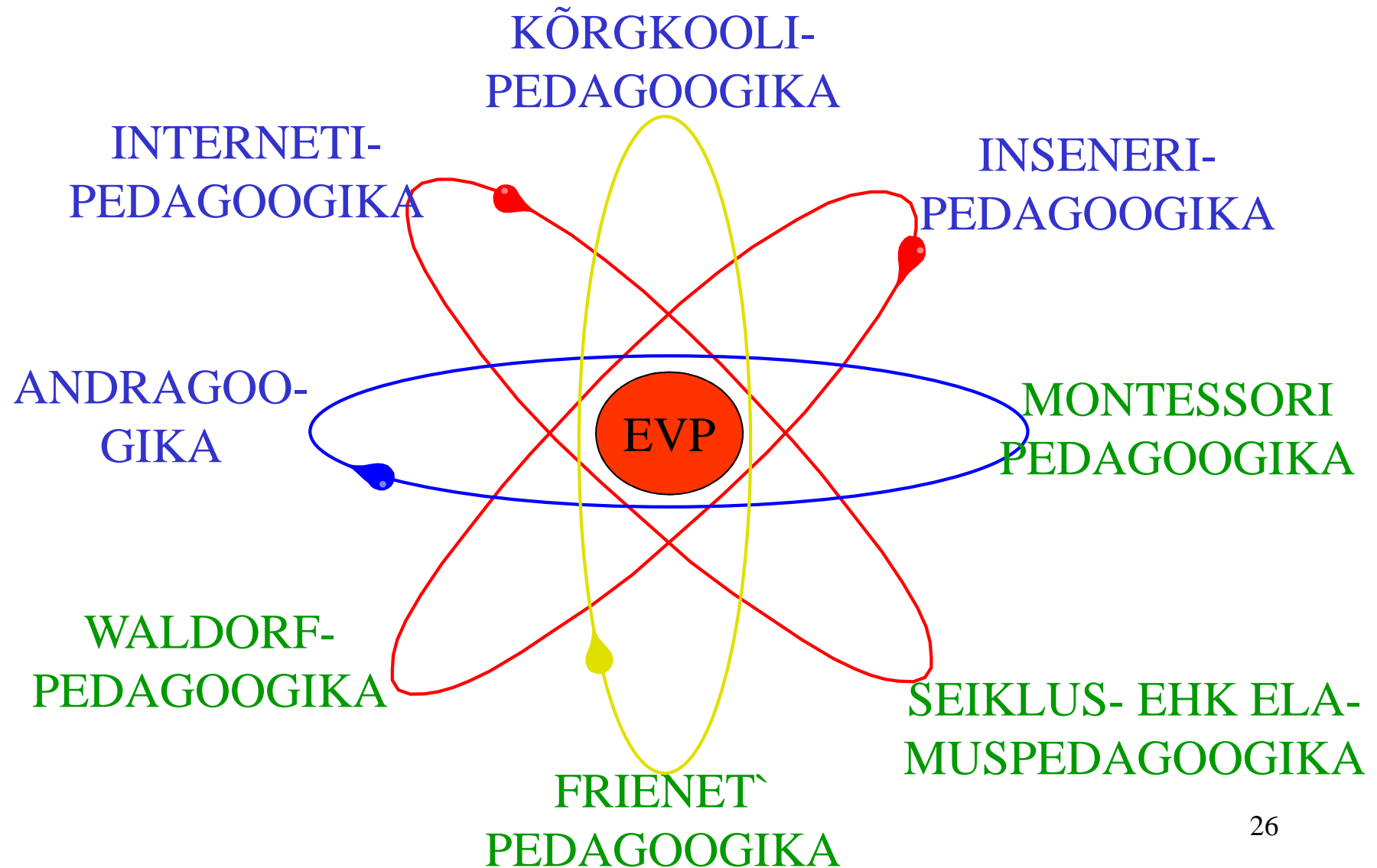

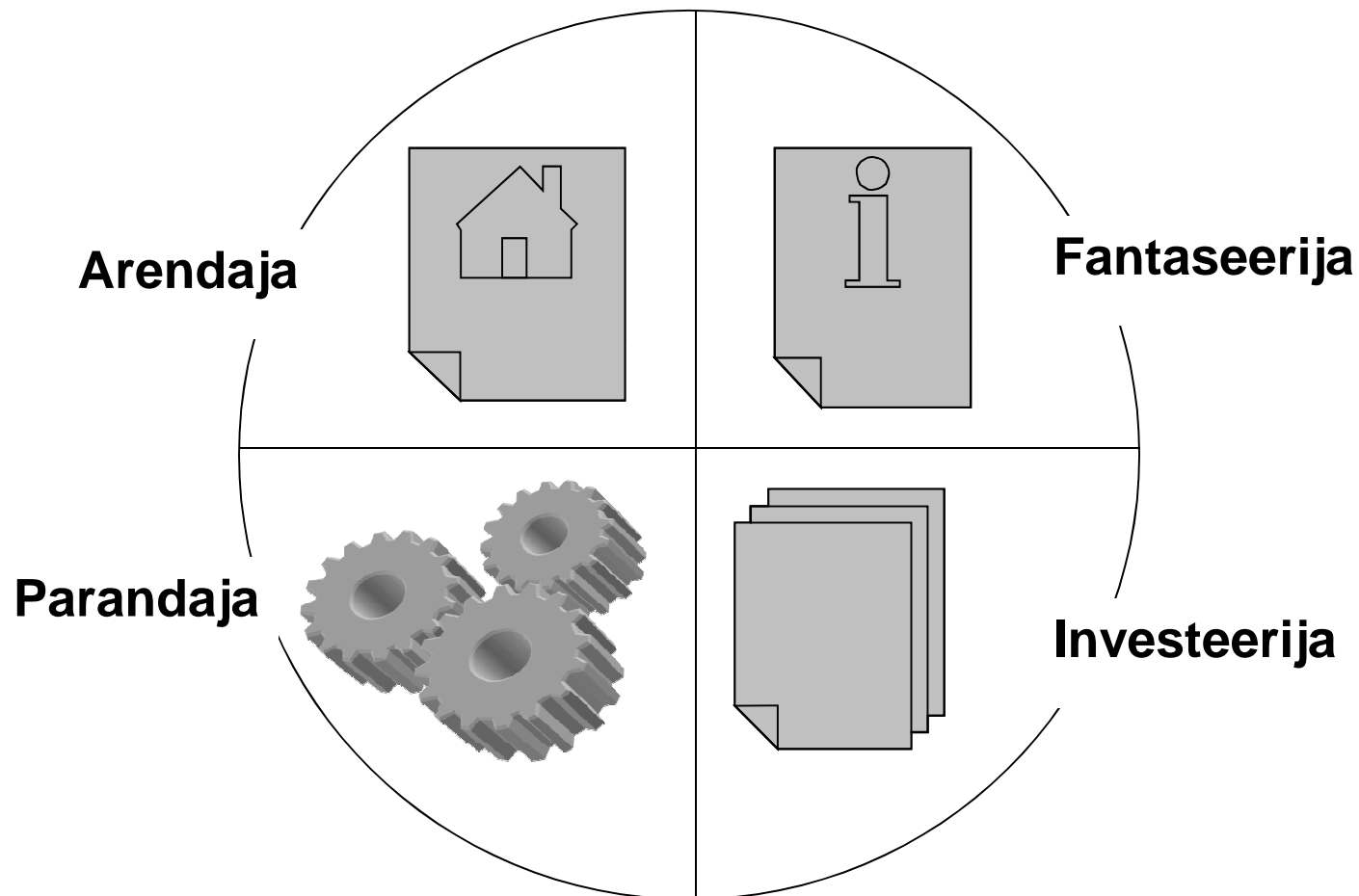
Ettevõtliku käitumise ja loova mõttetöö oskuste kujundamise piltlik üldskeem.

(Allikas: Vadi, Tolmats, Torokoff, 2008)

ETTEVÕTLUSPEDAGOOGIKA (EVP) SEOSEID TEISTE PEDAGOOGIKA SUUNDADEGA

Ettevõtlusõppe kogemust vajab iga inimene! Mõned loovate indiviidide profiilid:

Ettevõtluse õpetamise
protsessis on õppijal ja
õpetajal koos
ühisõppimise kogemus

(Robson, Turner 2007).

Õpetamise meetodeid

Klassikaline teooria - õpetaja kui juht: õpeta, näita, tee, kontrolli.

Ettevõtluse õpetamisel: tee, näita, õpeta ja arutle (Kerstin Wilde, 2006).

Montessori pedagoogika – eriealised noored tegutsevad ja õpivad ühes grupis. Õpivad üksteise kogemustest. **Kogemusõpe.**

Noorte iseseisev tegutsemine ja teiste aitamine. Niiviisi õpivad noored austama teiste vajadusi, õpivad empaatiat ja ühiskonnas toimimist.

Õpetamise meetodid (2)

- **Sõltuvalt probleemist, õppijate tasemest ja eesmärgist valitakse õpetamise meetod.**
- Põhimeetodi lähtealuseks on soovitatav **süsteemne käsitusviis**. Kasutada võiks näiteks **tegevusõpet, koosõpet, juhtumiõpet, kogemusõpet, projektiõpet** jt meetodeid ning rakendada võimalikult **eri keskkondi** (looduses elamus- ja loovusmatkad, muuseumide, kunstinäituste külastamine jne jne).

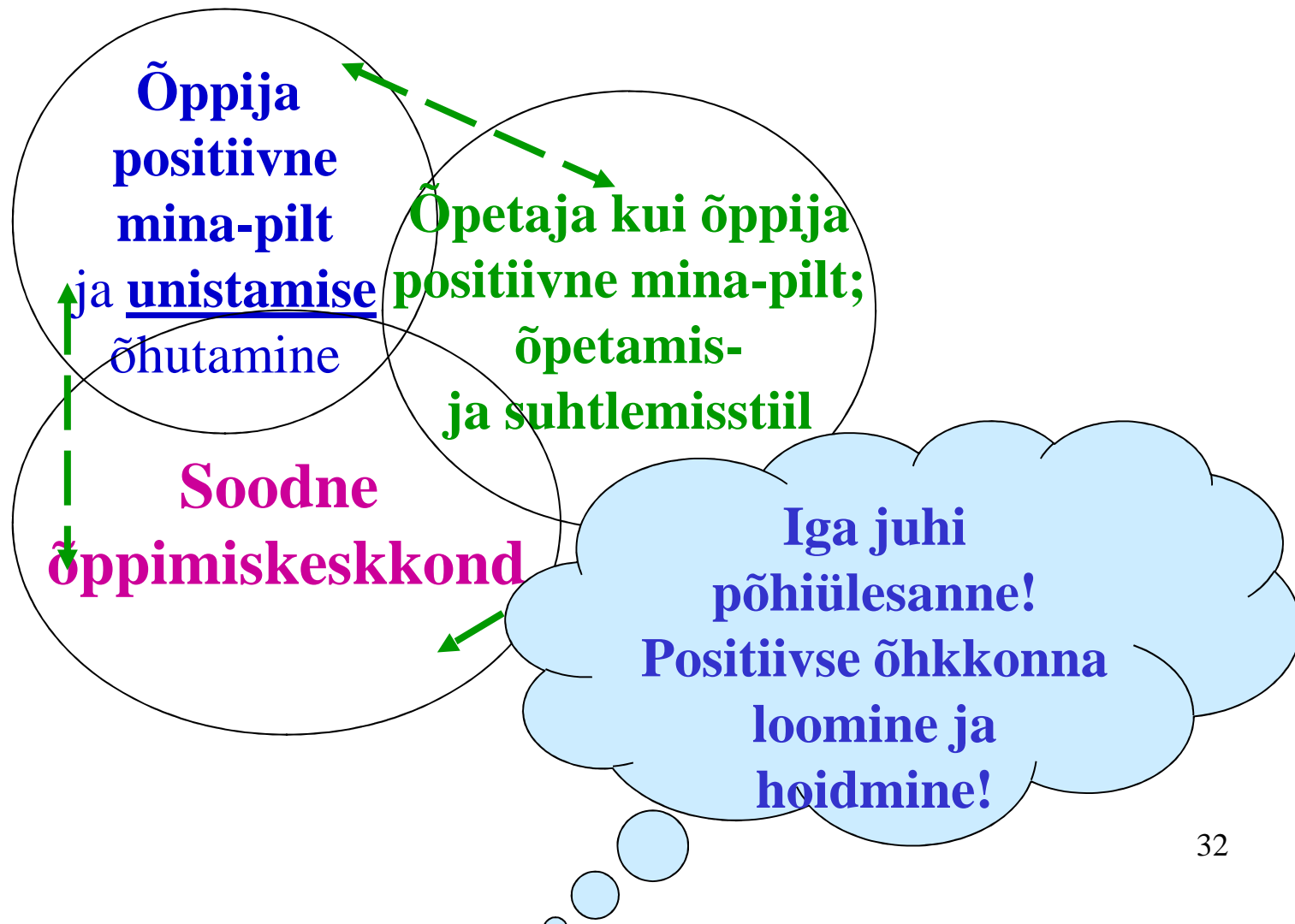
Õpetamise meetodeid (3)

- Juhtumite mõtestamised, näiteks loetud artiklite, raamatute põhjal, kus on kirjutatud Eesti ettevõtjate töökogemustest.
- Töövarjupäevad ja tegevuste analüüs – meil juba väga kenasti levinud. Külastused ettevõtteisse, kohtumised jne

Lihtsad võtted, mis sõltuvad õpetaja tahtest, meisterlikkusest ja õpetaja enda laiast silmaringist..

Ettevõtluse õpetamise põhiskeem

(Torokoff, 2007, aluseks R. Fisher, 2005; G. Burnett, 2005)

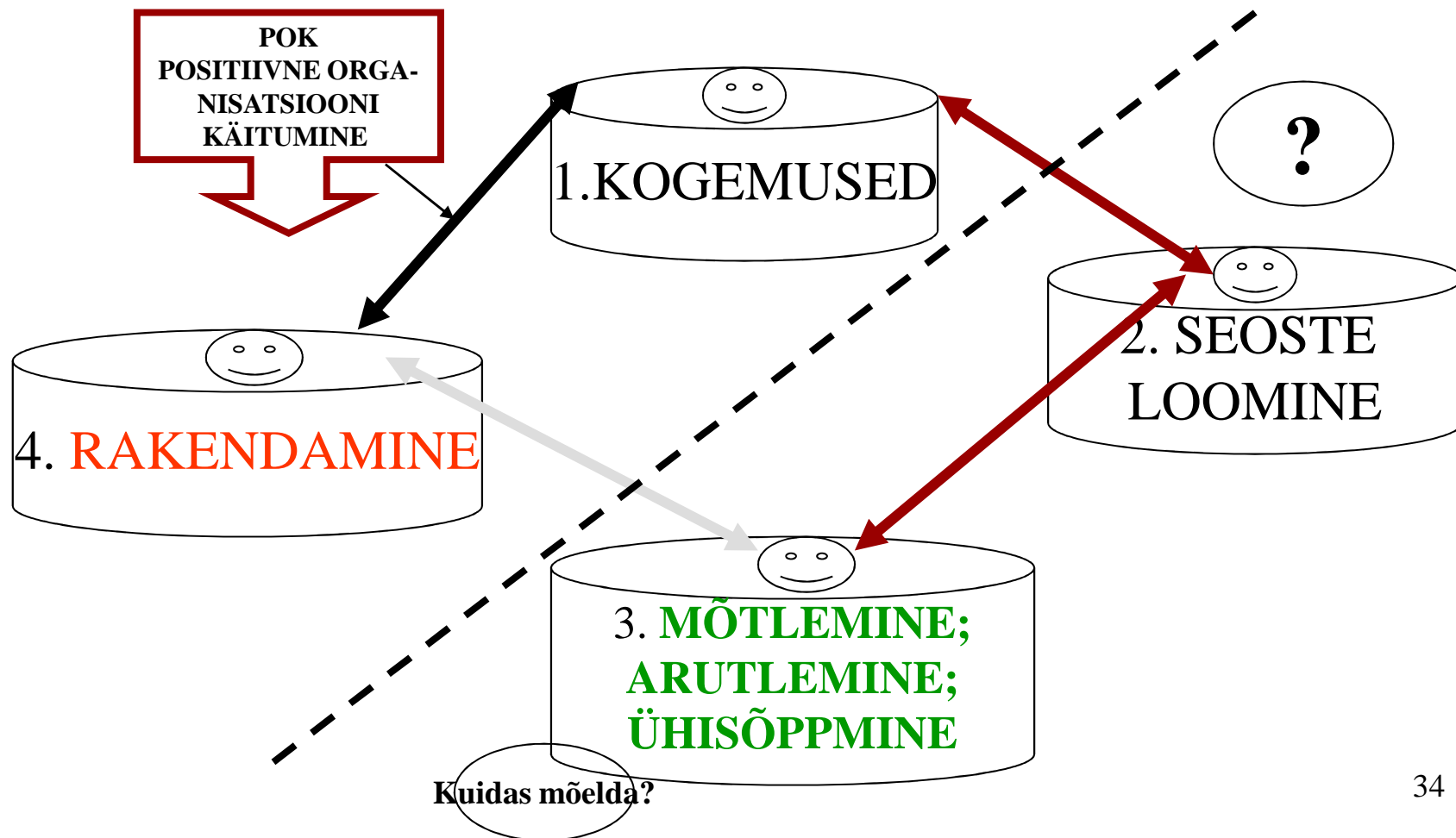

Millal alustada ettevõtluse õpetamist?

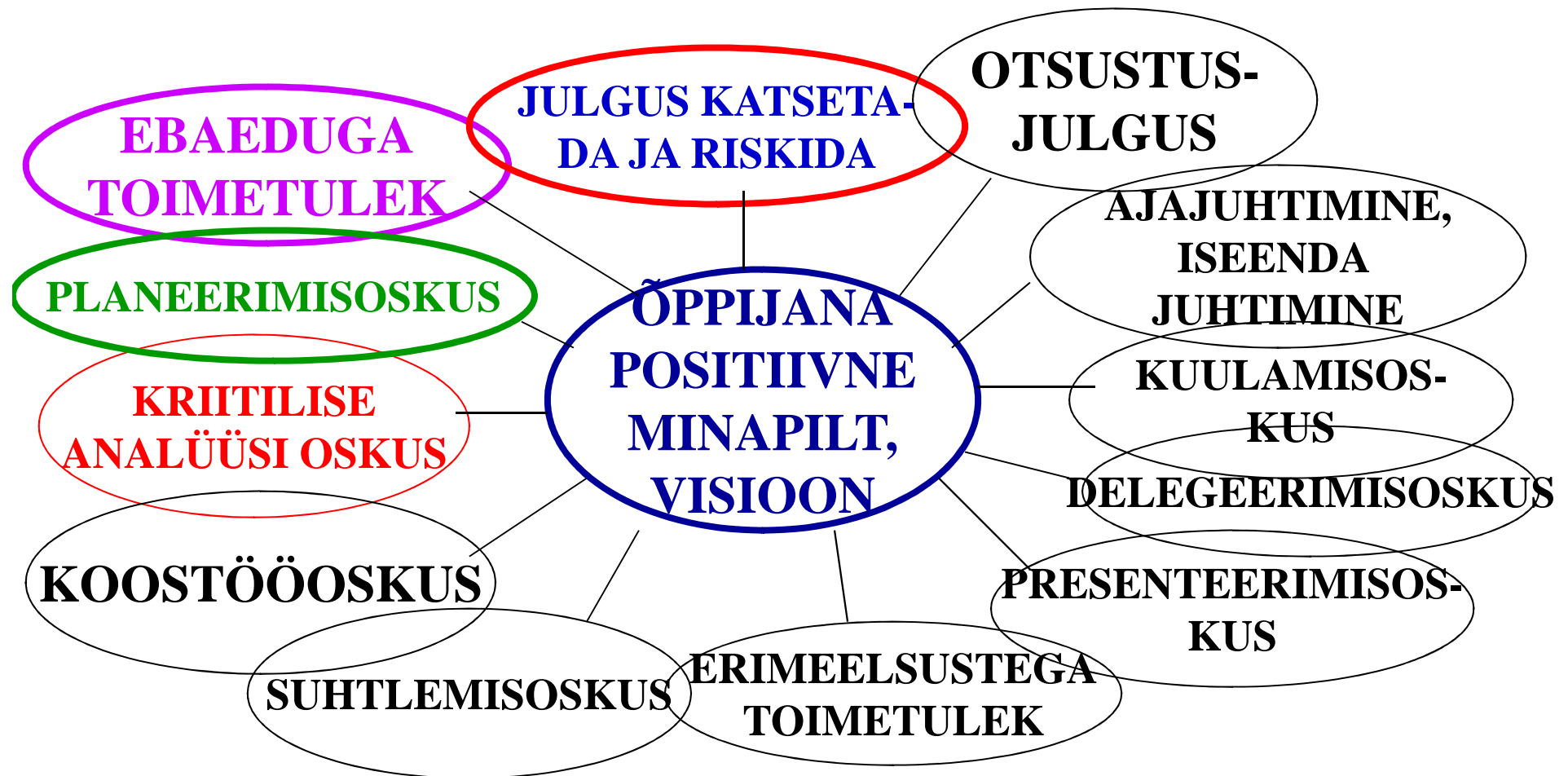

ÕPPIMISE ÕPETAMINE ETTEVÕTLUSÕPPES

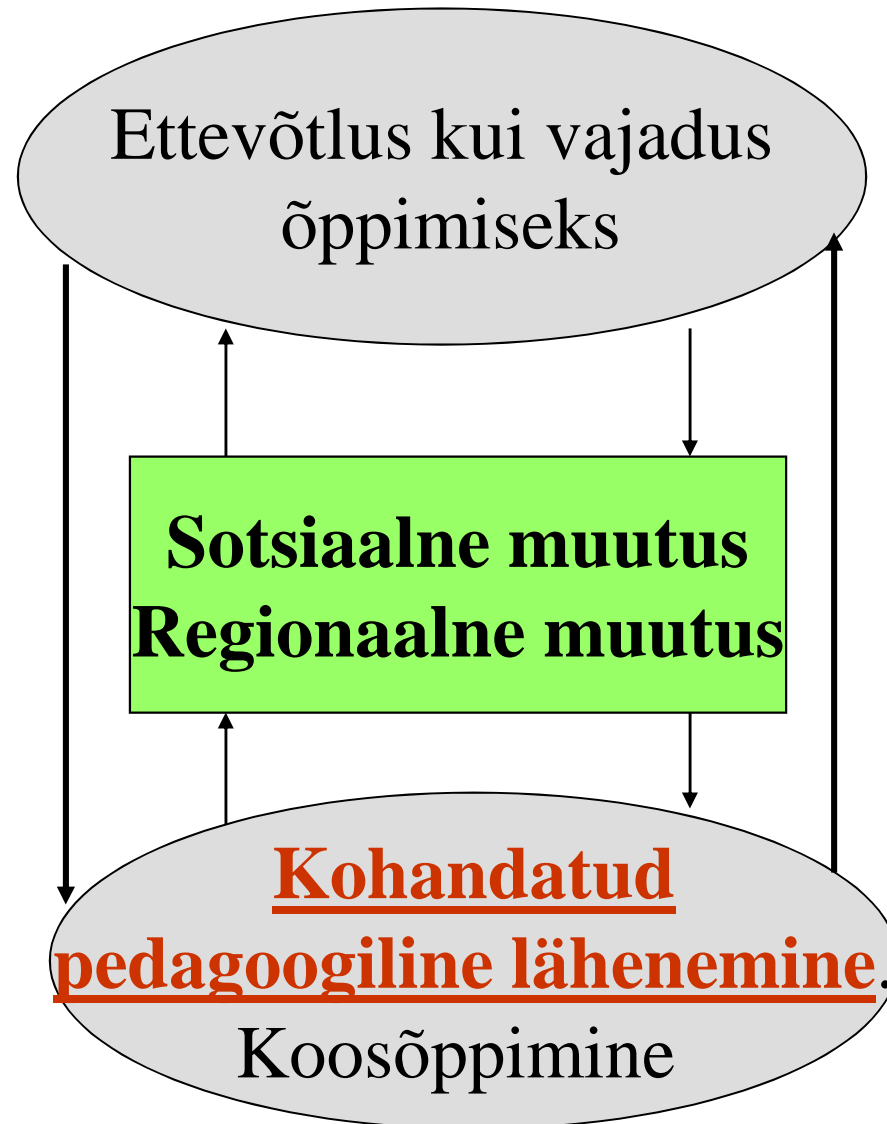
(Koostatud Luthans, Honey ja Mumford`i alusel Torokoff, 2009)

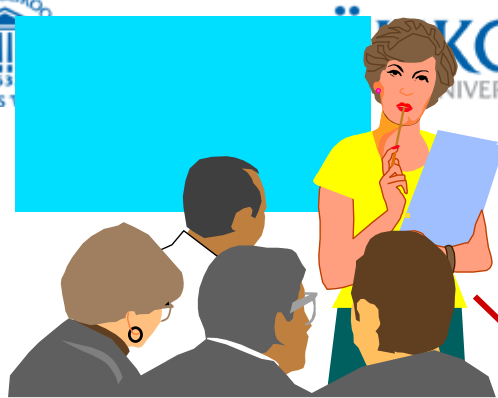

ETTEVÕTLIKUKS KÄITUMISEKS VAJALIKUD LOOVAD OSKUSED JA VÕIMED (12 OLULISEMAT)

Ettevõtlik õppimine ja radikaalne muutus

TEADLASED

MUUSIKUD

POLITSEINIKUD

LOOMEMAJANDUS

**KUS ETTEVÖT-
LUSALASEID
TEADMISI JA OSKUSI
SAAB RAKENDADA?
KÕIGIL ALADEL!**

KLIINI KU JUHTIMINE

**KIRIKUEL U
JUHTIMINE**

TERVISHO IUS

RIIGIKAITSE

Kokkuvõtteks

- Ettevõtluse õppes on toetumine “tahan – suudan - teen” printsiibile; tuginemine õpetamisel eduelamusele, saavutustele, ebaeduga toimetulemisele ja ühisõppimisele kui õppimise loomulikule osale.
- Tänaõppijad on homme tööturul. Tänaõppijad on tulevased lapsevanemad. Meie, pedagoogid, jätame õppijaile ~26 000 tundi jälgi. Milliseid?

MÖTLEN LOOVALT • ALGATAN JULGELT

TEGUTSEN ARUKALT • VASTUTAN JA HOOLIN

**Tööversioon
ideaalsest
ettevõtlikust
noorest.**

(Allikas: Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, ümarlaud)

Tegutseb arukalt

- On sihikindel oma eesmärgini jõudmiseks
- Oskab teadlikult kavandada ja kasutada ressursse
- Oskab märgata ja kasutada globaalseid võimalusi

Vastutab ja hoolib

- Arvestab inimeste ja keskkonnaga enda ümber
- Tegutseb vastutustundlikult
- Oskab hinnata tehtud valikuga kaasnevaid tagajärgi, tuleb toime ebaõnnestumise ja määramatusega, oskab oma vigadest õppida

Mõtleb loovalt

- On uudishimulik ja avatud
- Oskab leida uusi ideid/lahendusvõimalusi
- Oskab luua suhteid ja teha koostööd

Algatab julgelt

- On adekvaatse enesehinnanguga ja motiveeritud
- Julgeb mõelda suurelt ja ambitsioonikalt
- Julgeb iseseisvalt otsustada ja katsetada

**Täna tähelepanu eest!
TÜ Ettevõtluskeskus
on avatud koostöök.**

www.evk.ee